

2021-11-05

karin.ekstrom@sis.se

Yttrande över remiss från SIS om kartläggning av biologisk mångfald, ftSS 199000

SLU har tagit del av förslag från SIS om utgåva 2 av ftSS 199000. SLU:s kommentarer bifogas i SIS mall för kommentarer, se bilaga 1.

Beslut om detta yttrande har på rektors uppdrag fattats av vicerektor för samverkan och miljöanalys Anna Lundhagen efter föredragning av miljöanalyssekreterare Ann-Sofie Moren. De som har bidragit till yttrandet är medarbetare vid SLU Artdatabanken (Christina Halling, Eddie von Wachenfeldt, Douglas Jones, Victor Ericsson och Lena Tranvik) samt vid institutionen för Skoglig resurshushållning (Hans Gardfjell, Marlene Lidén, Andreas Press och Pernilla Christensen).

Bilaga 1: SLU:s kommentarer på SIS förslag om ftSS 199000

Anna Lundhagen

Ann-Sofie Moren

Template for comments and secretariat observations

Date:	ftSS 199000	SIS-remiss 21574
-------	-------------	------------------

MB/ NC ¹	Line number (e.g. 17)	Clause/ Subclause (e.g. 3.1)	Paragraph/ Figure/ Table/ (e.g. Table 1)	Type of comment ²	Comments	Proposed change	Observations of the secretariat
<i>Ang e din sign atur/ initi aler och orga nisat ion</i>	<i>Lämnas tomt</i>	<i>Ange det avsnitt eller underavsnitt din kommentar berör. <u>Nödvändig information</u> för rätt hantering av dina kommentare r</i>	<i>Ange figuren I dokumentet din kommentar syftar till</i>	<i>ge (generell/ allmän) te (teknisk) ed (editoriell/ redaktionel l)</i>	<i>Här beskriver du <u>varför</u> du önskar ändra.</i>	<i>Här skriver du ett <u>förslag</u> på ändringen du önskar införa.</i>	<i>Lämnas tomt</i>
SLU				Ge	Den föreslagna standarden är ett försök att förenkla NVI (naturvärdesinventering). Syftet borde istället vara att NVI:s ska samla in standardiserade data som kan användas på många olika sätt. Resultatet med nuvarande syfte blir dock att man frikopplar denna typ av inventering från alla andra inventeringar. NVI enligt denna standard blir en subjektiv bedömning som inte hänger ihop med annan miljöövervakning i Sverige, då bland annat förenklningar och förändringar av befintliga klassificeringssystem används. I denna standard gör man en bedömning på känsla om man är i en skog eller inte. För likvärdig bedömning av skog eller inte skog behöver man använda sig av uppmätta variabler och en tydlig definition som man kan relatera dessa mätvärden till. Då NVI:s används i många skarpa sammanhang såsom exv. FSC-certifiering av skog, eller vid upprättande av MKB inför olika typer av exploateringsföretag, kan det inte vara en så subjektiv bedömning.	Naturtypsklassning bör förhålla sig till befintliga indelningar och definitioner. Standarden används ibland inför FSC-certifiering eller upprättandet av MKB:s och särskilt med detta i åtanke bör subjektiva bedömningar, som fallet med om det är skog, inte användas utan bedömningen bör vila på uppmätta variabler och en tydlig definition.	
SLU				Ge	Termerna naturvårdsart och värdeart används inte konsekvent.	Säkerställ att termerna naturvårdsart och värdeart används konsekvent genom dokumentet.	

1 **MB** = Member body / **NC** = National Committee (enter the ISO 3166 two-letter country code, e.g. CN for China; comments from the ISO/CS editing unit are identified by **)

2 **Type of comment:** **ge** = general **te** = technical **ed** = editorial

Template for comments and secretariat observations

Date:	ftSS 199000	SIS-remiss 21574
-------	-------------	------------------

MB/ NC ¹	Line number (e.g. 17)	Clause/ Subclause (e.g. 3.1)	Paragraph/ Figure/ Table/ (e.g. Table 1)	Type of comment ²	Comments	Proposed change	Observations of the secretariat
SLU				Ge	<p>Standarden ger ytterst lite vägledning för hur kartläggning av biologisk mångfald i akvatiska miljöer kan och bör göras. Det är inte möjligt att göra en bedömning av biologisk mångfald i akvatiska miljöer, särskilt marina miljöer, utan krav på specifik akvatisk metodik eller kunskap. Standarden stöder inte kartläggning av biologisk mångfald i akvatisk miljö då det saknas såväl exempel som vägledning eller hänvisning till existerande underlag eller metoder för att en sådan ska kunna genomföras med god säkerhet. Det framgår att bedömning av akvatiska miljöer kräver fördjupad inventering men standardens hantering av akvatiska miljöer som delar av landskapet samt kopplingarna till aktiviteter och påverkan är mycket otillfredsställande.</p> <p>SLU håller inte med om att standarden kan ses vara likvärdig för terrestra och akvatiska miljöer.</p>	Om standarden ska gälla även för akvatiska miljöer måste finnas vägledning för hur kartläggning av biologisk mångfald i akvatiska miljöer kan och bör göras.	
SLU		0.3		ed	Svårläst: Med "naturvärde"....	Omformulera mening t ex: "I denna vägledning avser "naturvärde" vara av betydelse för biologisk mångfald. I andra sammanhang används "Naturens värde" och kan omfatta...."	
SLU		0.3 0.4 0.6 0.7 0.9 0.13.1 3.27 3.29 3.64 4.1	Figur 1	ge	<p>Terms <i>biologisk mångfald</i> and <i>naturvärdes arter</i> or <i>naturtyper</i> are used as synonyms regularly throughout the document. But biological diversity is not the same as prioritized habitats or species. In fact the document only recommends diversity measurements as a compliment to <i>bedömning av artvärde</i>. In practice the standard is not primarily a biodiversity survey or <i>kartläggning av biologisk mångfald</i> but a <i>kartläggning av naturvärdesarter och naturtyper och deras status / tillstånd</i></p>	Var tydligt i 0. <i>Orientering</i> om att det är främst en kartläggning och inventering av prioriterade arter och naturtyper vilket anses vara särskilt skyddsvärt från ett nationellt och EU perspektiv. Vidare koppling till biologisk mångfald utifrån ett större perspektiv bör framgå men det bör vara tydligt att standarden, i första hand, inte handlar om kartläggning av en lokals <i>biologiska mångfald</i> .	

¹ **MB** = Member body / **NC** = National Committee (enter the ISO 3166 two-letter country code, e.g. CN for China; comments from the ISO/CS editing unit are identified by **)

² **Type of comment:** **ge** = general **te** = technical **ed** = editorial

Template for comments and secretariat observations

Date:	ftSS 199000	SIS-remiss 21574
-------	-------------	------------------

MB/ NC ¹	Line number (e.g. 17)	Clause/ Subclause (e.g. 3.1)	Paragraph/ Figure/ Table/ (e.g. Table 1)	Type of comment ²	Comments	Proposed change	Observations of the secretariat
SLU		0.3 0.4 0.6 0.7 0.9 0.13.1		ge	Linked to the previous comment. There is no geographic scale with which to relate / define biodiversity. From the standard it is evident that it is not local biodiversity (and technically not biodiversity according to the correct definition of the term) but instead species or habitat types that are prioritized in national or EU objectives / directives	Se ovan	
SLU		3.15		ed	Felstavning av Simpsons diversitetsindex. Kan också vara värt att överväga uteslutning av rarefaction i anmärkningen, vilket kanske bör betraktas som en metod för att vikta upptäckt artrikedom i förhållande till arbetsinsats, snarare än ett faktiskt diversitetsindex. Se även kommentar om avgränsning av 3.3 artdiversitet.	Ändra "Simsons" till Simpsons. Överväg uteslutning av rarefaction som diversitetsindex i anmärkningen.	
SLU		3.19		te	1. Does not describe fragmentation in aquatic environments. 2. Överväg att förtydliga att det som avses är fragmentering med avseende på både minskad areal av "ursprungligt habitat" och minskad konnektivitet till följd av minskad rumslig habitatkontinuitet (isolering; vilket brukar benämnas som "fragmentation per se" i engelskspråkig landskapsekologisk litteratur). Termerna fragmentering och isolering används sida vid sida i tabell 13 som rör bedömning av konnektivitet. Vi tolkar isolering som en del av fragmentering enligt nuvarande definition. Relatera till 3.44 konnektivitet.	Uppstyckning eller uppdelning av akvatiska eller terrestra sammanhängande ekosystem i mindre, ofta mer isolerade delar. Överväg att lyfta ut andra delen av definitionen till anmärkningen, dvs delen om varför landskap/ekosystem fragmenteras. Relatera till 3.44 konnektivitet. Se även teknisk kommentar ovan.	
SLU		3.22		te	Främmande art. Viktigt att det framgår vilka arter som är främmande enl EUs lista. Att man även kan ta hänsyn till riskklassificering.	Hänvisa till naturvårdsverket: Invasiva främmande arter (naturvardsverket.se)	
SLU		3.23		te	Främmande art. Viktigt att det framgår vilka arter som är främmande enl EUs lista. Att man även	Hänvisa till naturvårdsverket: Rapportera invasiva främmande arter (naturvardsverket.se)	

1 **MB** = Member body / **NC** = National Committee (enter the ISO 3166 two-letter country code, e.g. CN for China; comments from the ISO/CS editing unit are identified by **)

2 **Type of comment:** **ge** = general **te** = technical **ed** = editorial

Template for comments and secretariat observations

Date:	ftSS 199000	SIS-remiss 21574
-------	-------------	------------------

MB/ NC ¹	Line number (e.g. 17)	Clause/ Subclause (e.g. 3.1)	Paragraph/ Figure/ Table/ (e.g. Table 1)	Type of comment ²	Comments	Proposed change	Observations of the secretariat
					kan ta hänsyn till riskklassificering.		
SLU		3.3		te	Möjlig för snäv avgränsning av artdiversitet. Utesluter artrikedom (i bemärkelsen artantal, alfadiversitet) som används längst ned på sidan 68 gällande artantal på naturvärdesträd, samt avses med metoden rarefaction som nämns i anmärkningen för 3.15 diversitetsindex. Verkar i nuläget endast omfatta variationsrikedom i bemärkelsen diversitetsindex, d.v.s. enhetslösa mått på biodiversitet som tar hänsyn till både artantal (richness) och abundans (evenness).	Utvidga intension eller förtydliga avgränsning.	
SLU		3.33		ed	Överväg att förtydliga att det handlar om trädkronor för att göra definitionen entydig. Definitionen är hämtad från standard om trädvård där detta är självklart.	"trädkrona" istället för "krona". Relatera till lövtäkt i anmärkningen, som används under 3.35 hävd.	
SLU		3.34		ed	Felaktig anmärkning, verkar höra till en annan termpost. Förtydliga också i definitionen att den handlar om rödlistningskategorier. Kan även ange att "hotad art" är en delmängd av rödlistade arter.	Ta bort nuvarande anmärkning. Anmärk gärna att hotade arter i denna bemärkelse är en delmängd av alla rödlistade arter. Förtydliga definition så att det framgår att det handlar om rödlistningskategorier.	
SLU		3.35		Ed	Relatera till 3.33 hamling.	Lägg till "Se även hamling" eller liknande i anmärkningen.	
SLU		3.44		te	Connectivity doesn't seem to be defined according to ecological or landscape praxis. ie the unhindered movement of species and natural process (ecological) or the degree to which the landscape facilitates or impedes movement among resource patches (landscape)	Definiera konnektivitet enligt praxis.	
SLU		3.47		ed	Definitionerna av 3.47 landstrand geolitoral och 3.106 vattenstrand hydrolitoral bör länkas till varandra	Länka definitionerna av 3.47 och 3.106 till varandra.	
SLU		3.5/3.6 (3.107)		ed	Yttre cirkeldefinition mellan 3.5 artvärde och 3.6 artvärden? Även viss förvirring gentemot 3.107 värdeart.	Förtydliga definitionerna av artvärde, artvärden och värdeart.	

¹ **MB** = Member body / **NC** = National Committee (enter the ISO 3166 two-letter country code, e.g. CN for China; comments from the ISO/CS editing unit are identified by **)

² **Type of comment:** **ge** = general **te** = technical **ed** = editorial

Template for comments and secretariat observations

Date:	ftSS 199000	SIS-remiss 21574
-------	-------------	------------------

MB/NC ¹	Line number (e.g. 17)	Clause/ Subclause (e.g. 3.1)	Paragraph/ Figure/ Table/ (e.g. Table 1)	Type of comment ²	Comments	Proposed change	Observations of the secretariat
SLU				ed	Definitionerna av 3.55 Natura 2000-naturtyp och 3.58 naturtyp bör förtydligas gällande art – och habitatdirektivets naturtyper då det finns risk för sammanblandning särskilt vad gäller kopplingen till utpekandet av art- och habitatdirektivets naturtyper ("Natura 2000-naturtyp") och skydd (Natura 2000- område/nätverket). Natura 2000-naturtyp är inte ett korrekt begrepp.	Ersätt "Natura 2000-naturtyp" med "naturtyp listad i livsmiljödirektivet" (=art- och habitatdirektivet)	
SLU		3.62		ed		Bedömning av en biotops eller landskaps naturvärde....	
SLU		3.91		te	The red list is an assessment of a species' status, it is not limited to species that are extinct or risk extinction. However species that become "redlisted" are those whose populations show declining trends or are unable to be assessed due to lack of knowledge/data	Förtydliga så att det framgår vad rödlistan är, se nedan. Då det i Sverige inte finns regionala rödlistor är det för standarden tydligast att bara nämna nationell nivå. (I standarden står nu Officiell (regional,) nationell (eller internationell) förteckning över arters utdöenderisk.) www.artdatabanken.se "Den svenska rödlistan är en lista över arter och deras hotstatus i Sverige . Den baseras på en bedömning av enskilda arters risk att dö ut från landet. Bedömningen görs utifrån internationellt vedertagna kriterier som baseras på flera olika riskfaktorer och resulterar i att arten hamnar i en viss kategori."	
SLU		3.103		teknisk	Definition av torv. Omformulera	Förslag till definition: Organisk jordart som bildas genom ofullständig nedbrytning av växtdelar under syrefattiga förhållanden på grund av hög vattenmättnad.	
SLU		3.106		teknisk	Felaktig definition: vattenstrand – område mellan lägsta högvattenstånd och medelvattenstånd	Bör vara område mellan lägsta vattenstånd och medelvattenstånd eller lägsta vattenlinje/vattenstånd och medelvattenlinje/medelvattenstånd.	
SLU		3.107		Ed/te	Begreppet som benämns med värdeart bör definieras som en delmängd av naturvårdsarter (enligt termlistans definition) som av utföraren bedöms vara relevanta för aktuell inventering + arter som inte ingår i begreppet naturvårdsarter	Förtydliga definition till t.ex. "naturvårdsart eller annan art som av utföraren bedömts lämplig för en viss naturvärdesinventering". Eller knyt an till definitionen för värdeart till termpost 3.5 arvården.	

¹ **MB** = Member body / **NC** = National Committee (enter the ISO 3166 two-letter country code, e.g. CN for China; comments from the ISO/CS editing unit are identified by **)

² **Type of comment:** **ge** = general **te** = technical **ed** = editorial

Template for comments and secretariat observations

Date:	ftSS 199000	SIS-remiss 21574
-------	-------------	------------------

MB/NC ¹	Line number (e.g. 17)	Clause/ Subclause (e.g. 3.1)	Paragraph/ Figure/ Table/ (e.g. Table 1)	Type of comment ²	Comments	Proposed change	Observations of the secretariat
					men ändå bedöms vara relevanta för inventeringen. Termen definieras i löptext på ett tydligare sätt på sida viii i orienteringen, enligt följande: "Termen värdeart har införts. Den omfattar de naturvårdsarter eller andra arter att använda vid naturvärdesbedömningen.". Detta, i kombination med instruktioner för urval av värdearter, utesluter t.ex. vanligt förekommande rödlistade arter och liknande. Nuvarande definition Definitionen kan även förtydligas till att ange att förekomst av arten innebär förhöjt naturvärde i sig självt ELLER att förekomst av arten signalerar att området har förhöjt naturvärde, där naturvärde definieras som "betydelse för biologisk mångfald" enligt termlistans definition. Anmärkningen "jämför naturvårdesart" bör kanske vara "jämför naturvårdsart".		
SLU		4.1		te	Här nämns att olika inventeringar och förstudier ger olika grad av tillförlitlighet. Här är det bra om det redan under "4.1 allmänt" kan föras ett resonemang om just tillförlitligheten och kvalitet för indata eller insamlad data. Det tas upp mycket senare i t ex avsnitt 17.5 och 19.2.	I avsnittet tydligare trycka på att det är viktigt att redovisa underlagens säkerhet/tillförlitlighet t ex om tidigare underlag insamlats genom fastställda metoder, data har validerats, kvalitetssäkrats och granskats.	
SLU		4.2.3		ge	Förstudie utan krav på undervattensstudier kan knappast fungera ens som underlag för översiktligt planering/ tidiga planeringsskeden för akvatiska miljöer. Osäkerheten är allt för stor.	Krav på undervattensstudie bör ingå i förstudie för akvatiska miljöer	
SLU		5.2	Tabell 2		Listan/vägledningen inför NVI utifrån på syfte är ofullständig för i synnerhet marina miljöer (t ex kommunal planering och tillstånd, dispens och beslut enligt MB eller AF; exploatering som påverkar N2000- område eller vindkraft). Även vägledning inför åtgärder som sker i andra akvatiska miljöer utöver vattendrag bör identifieras, klargöras och ställas.	Komplettera tabell 2 med akvatiska, framför allt marina exempel	
SLU		8.2			Kartläggningsområde: avgränsningen mellan	Krav på sådan kunskap bör ställas.	

1 **MB** = Member body / **NC** = National Committee (enter the ISO 3166 two-letter country code, e.g. CN for China; comments from the ISO/CS editing unit are identified by **)

2 **Type of comment:** **ge** = general **te** = technical **ed** = editorial

Template for comments and secretariat observations

Date:	ftSS 199000	SIS-remiss 21574
-------	-------------	------------------

MB/ NC ¹	Line number (e.g. 17)	Clause/ Subclause (e.g. 3.1)	Paragraph/ Figure/ Table/ (e.g. Table 1)	Type of comment ²	Comments	Proposed change	Observations of the secretariat
					direkt och indirekt påverkan särskilt kopplad till akvatiska miljöer bör stärkas. Hur säkerställs kunskap om hur aktiviteter på land t ex exploatering, ändrad markanvändning påverkar den biologiska mångfalden i angränsande akvatiska miljöer?		
SLU		10.5		ge	Det krävs mycket bra underlag av hög kvalitet för att kunna fastställa/avgränsa flertalet marina naturtyper i art- och habitatdirektivet (tex sandbankar och rev) om man bara studerar vattenytan ovanifrån.	Förtydliga under obligatoriska krav	
SLU		11.2			Karteringar och underlag gällande naturtyper, Natura 2000-områden etc är viktiga underlag.	Komplettera listan	
SLU		12.2 16 17	Table 11	ge	Methodology is extremely restricted with respect to species in aquatic environments (20.7 relates to more detailed study of biotopes, not species). In many cases more information on occurrence of species will be found in <i>förstudier</i> than in a visit to the site where observations are restricted to the shoreline. This will invariably always result in a high degree of uncertainty in aquatic NVI. However, this is not addressed in section 16 NVI – <i>bedömning av artvärde</i> . Uncertainty measurements are found in section 17 <i>naturvärdesbedömning av biotoper</i> in 17.5	Säkerheten av naturvärdesbedömning utifrån naturvärdesarter bör byggas in i standarden – särskilt m a p akvatiska arter som är omöjliga att inventera enligt standardens förslag. En säkerhets/noggrannhetsbedömning bör även inkludera utförarens kompetens samt antal timmar avsatt för inventeringen av en lokal.	
SLU		12.2		te	Det framkommer inte vad som krävs för att naturvärdesbedömningar och avgränsningar i vattenmiljö ska vara av godtagbar säkerhet eller preliminära. Art- och biotopvärden som endast kan observeras från ytan är starkt begränsad till de grundaste och mest strandnära områdena och kan inte användas att bedöma den biologiska mångfalden/naturvärden för en större del av kust området.	Klargör och specificera "godtagbar säkerhet"	
SLU		12.3	Tabell 4		Det finns säsonger under vattnet som bör tas i beaktande. Vissa marina naturtyper kan bara	Ge referens och förtydliga motivering till varför marin atlantisk region och marin Östersjöregion	

1 **MB** = Member body / **NC** = National Committee (enter the ISO 3166 two-letter country code, e.g. CN for China; comments from the ISO/CS editing unit are identified by **)

2 **Type of comment:** **ge** = general **te** = technical **ed** = editorial

Template for comments and secretariat observations

Date:	ftSS 199000	SIS-remiss 21574
-------	-------------	------------------

MB/ NC ¹	Line number (e.g. 17)	Clause/ Subclause (e.g. 3.1)	Paragraph/ Figure/ Table/ (e.g. Table 1)	Type of comment ²	Comments	Proposed change	Observations of the secretariat
					inventeras under delar av året (laguner, undervattensdelar av åsöar och skär) medan andra skulle kunna inventeras under hela året.	kan inventeras året runt	
SLU		13		GE	Det är inte helt enkelt att hålla isär naturliga naturtyper med resonemanget för antropogen terrester miljö när det kommer till gräsmarker och till viss del myrar som präglats av slätter.	Se nedan	
SLU		13.1 och figur 3.		GE	Uppdelningen i akvatiska respektive terrestra naturtyper innebär att "våtmark" saknas som naturtyp.	Naturtypindelningen behöver ses över. Resonemang om vad som är "naturlig" eller "antropogen" där det utvecklats höga naturvärden i den senare (t ex gräs- och betesmarker) är svårt att följa.	
SLU		13.2.2		te	Hur avgränsas påverkan från muddring ? Är det själva ytan där borttagandet av botten material har gjorts? I bilaga B anges att bottentrålade områden ska ses som antropogena – hur ska detta tolkas utifrån skrivningen på sidan 34 där även naturliga ekosystem kan vara påverkade av fiske och föroreningar?	Klargör avgränsning av muddring samt förtydliga skillnaden mot "påverkade naturliga ekosystem".	
SLU		14		ge	Klargör hur geografiska nivåer kan användas i akvatiska miljöer. Ingår vatten som nyckelkaraktär i ett landskapsområde eller kan dessa bestå av flera (rev, sandbankar etc)? Vägledningen för avgränsning av Naturvärdesbiotoper i vatten, särskilt marin miljö, är otillräcklig för att kunna göra en värdering. Vad innebär "djupa hav"? Denna skrivning synliggör en otillräcklig kunskap och underlag för denna standards framtagande och användande i akvatiska miljöer. Fjärranalys är inte en möjlig metod för fördjupad inventering för "djupa hav".	Klargör hur geografiska nivåer kan användas i akvatiska, framför allt marina, miljöer. Förankra i befintlig metodik för akvatiska miljöer.	
SLU		14.6			Hur ska artförekomster i akvatisk miljö hanteras?	Ange hur artobservationer i marin miljö ska rapporteras och lagras.	

¹ **MB** = Member body / **NC** = National Committee (enter the ISO 3166 two-letter country code, e.g. CN for China; comments from the ISO/CS editing unit are identified by **)

² **Type of comment:** **ge** = general **te** = technical **ed** = editorial

Template for comments and secretariat observations

Date:	ftSS 199000	SIS-remiss 21574
-------	-------------	------------------

MB/ NC ¹	Line number (e.g. 17)	Clause/ Subclause (e.g. 3.1)	Paragraph/ Figure/ Table/ (e.g. Table 1)	Type of comment ²	Comments	Proposed change	Observations of the secretariat
SLU		15.3.2			Marina rev brukar inte bedömas som sällsynta	Ta bort marina rev som exempel på sällsynt biotop	
SLU			Tabell 13	ed	Trolig språkmiss.	Ändra "god till konnektivitet" till "god konnektivitet"	
SLU		16.3		Teknisk	Naturvårdsarter t ex rödlistade arter finns på artfakta.se	Hänvisa till www.artfakta.se alt https://artfakta.se/naturvard	
SLU		16.3		te	Arter som omfattas av åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP) saknas.	Inkludera ÅGP-arter i listan över naturvårdsintressanta arter.	
SLU		16.3		te	Vissa av kategorierna är förmodligen relativt dåligt kända.	Skriv ut att t ex typiska arter används inom art-och habitatdirektivet.	
SLU		genomgående		GE	Färgkoder. I standarden anges röd som högsta naturvärde. I många fall andra fall används "grön" som högsta naturvärde t ex i våtmarksinventeringen och lägsta klass är röd. Högsta påverkan är röd och ingen grön.	Använda omvänd skala där grön anger högsta naturvärde och röd indikerar låga värden och/eller hög påverkan.	
SLU		16.4		te	"värdeart"	Att benämna en art värdeart kan vara problematisk eftersom det leder till tanken att vissa arter har ett högre värde än andra när det handlar om att de är en indikator för andra värden. Rödlistan revideras vart femte år och det både tillkommer nya arter och tas bort arter från listan. Därför viktigt att förstå vad arterna indikerar och vid vilket tidpunkt. Dvs att en NVI genomförd 2010 baseras på de underlag som fanns då, t ex rödlista 2010.	
SLU		16.5			svårt att se vad som avses med sporadiska fynd beroende av slump.	Det kan bero på inventerarens kunskap om arter och hur man genomför inventeringen. Rätt kompetens är avgörande för att hitta arter särskilt när det gäller de mer sällsynta arterna.	
SLU		17.5	Bl a tabell 11	te	Här bör begränsningarna i säkerhet avseende de akvatiska miljöerna framgå (se även till givna anmärkningar och bristen på akvatiska naturvärdesbiotoper)	Förtydliga begränsningar i säkerhet avseende akvatiska miljöer	
SLU		17.6		te	Vikten av att redovisa naturvärdesklassningen som preliminär är särskilt relevant och viktig för	Förtydliga att redovisningen är preliminär	

1 **MB** = Member body / **NC** = National Committee (enter the ISO 3166 two-letter country code, e.g. CN for China; comments from the ISO/CS editing unit are identified by **)

2 **Type of comment:** **ge** = general **te** = technical **ed** = editorial

Template for comments and secretariat observations

Date:	ftSS 199000	SIS-remiss 21574
-------	-------------	------------------

MB/ NC ¹	Line number (e.g. 17)	Clause/ Subclause (e.g. 3.1)	Paragraph/ Figure/ Table/ (e.g. Table 1)	Type of comment ²	Comments	Proposed change	Observations of the secretariat
					akvatiska miljöer.		
SLU		18.1	Stycke 2	ed	Felstavning av neighborhood	Ändra neighborhood till neighborhood	
SLU		19.3		te	Hänvisning till Miljöbalken.	Bör det inte vara 7 kap §27 för att även inkludera p3."enligt internationella åtaganden eller nationella mål om skydd för naturområden". Räknas biosfärområden och ramsar till dessa t ex. Dessa går att finna i "skyddad natur". Hänvisa gärna även till planeringsunderlag som viktiga underlag t ex myrskyddsplan, värdefulla vatten osv som finns i NV's skyddad natur.	
SLU		19.3.7	Stycke 1	ed	Trolig språkmiss	Ändra "ska omfatta fyndplatser arter som" till "ska omfatta fyndplatser för arter som"	
SLU		T ex 20.7.5		ge	Genomgående så är det akvatiska perspektivet underutvecklat och det är stort fokus på terrestra miljöer i inventeringsstrategin.	Frågan är om det är tillräckligt med "observeras på och under ytan" utan särskilda hjälpmedel vid en fördjupad inventering. Te x vattenkikare, räfsa, håv, bottenfaunaprovtagare, elfiske kan komma att behövas beroende på syftet. Om det är vattenvärden som är av intresse så är fältobservation från land inte tillräckligt t ex för att identifiera akvatiska arter. De akvatiska delarna (inlandsvatten + marint) behöver utvecklas och att man ytterligare tittar närmare på de inventeringar som görs och som fångar in aspekter för naturvärden.	
SLU		20.8.3		te	Det bör framgå att, vid fördjupad inventering av bottenmiljö, etablerade karterings/inventerings metoder bör användas, hellre än att plocka från "valbara alternativ" av metoder (20.8.3) Drönare ?? Hur definieras "grunda" resp "djupa" bottnar? Särskilda säkerhetsregler gäller för arbete med	Förtydliga rekommendationer om etablerad metodik. Förtydliga definition av djupa respektive grunda bottnar. Betona krav på säkerhet vid dykning.	

1 **MB** = Member body / **NC** = National Committee (enter the ISO 3166 two-letter country code, e.g. CN for China; comments from the ISO/CS editing unit are identified by **)

2 **Type of comment:** **ge** = general **te** = technical **ed** = editorial

Template for comments and secretariat observations

Date:	ftSS 199000	SIS-remiss 21574
-------	-------------	------------------

MB/ NC ¹	Line number (e.g. 17)	Clause/ Subclause (e.g. 3.1)	Paragraph/ Figure/ Table/ (e.g. Table 1)	Type of comment ²	Comments	Proposed change	Observations of the secretariat
					dykning.		
SLU		Bilaga B MY223 SJ29		te	Hur avgränsas stränder med eller utan vegetation (t ex vassar). Tex hittas strandkärr (MY223) "kärr som ligger mellan hög och lågvattenlinjen längs vattendrag, sjöar eller havet" (som en terrester miljö. Gränsen i förvaltning utgår ofta från medelvattenslinjen. Se även SJ29 vasstrand.	Förtydliga avgränsning	
SLU		B.3.12		te	Varför används kustbiotoper i Norden som definition till biotopbestämningarna och inte EUNIS?	Använd EUNIS eller motivera varför inte EUNIS indelningssystem används	
SLU		B.4		te	Art- och habitatdirektivets naturtyper - ange vilken biogeografisk/ marin region dessa ingår. (1180 bubbelrev och även 8330 havsgrottor saknas – kanske därför att dessa saknar svensk vägledning – men de bör noteras då dessa är utpekade av Sverige)	Ange biogeografisk region samt komplettera med bubbelrev (1180) och havsgrottor (8330)	
SLU		Bilaga 3		te	Varför finns inga "element och värdeelement" för akvatiska miljöer i bilaga 3?	Komplettera med element och värdeelement i akvatiska miljöer	
SLU				ge	Standarden behandlar ett oerhört brett område som omfattar inventeringar och bedömningar av alla organismgrupper, naturtyper, landskapstyper och olika strukturer som antingen är livsmiljöer eller fungerar som proxies för ovanstående. Att utforma en standard för allt detta sammantaget är omöjligt, om man ska försöka att i standarden ange alla detaljer. Vidhåller man inriktningen att standarden i sig ska ha inbyggda instruktioner (så som läget är nu, med angivna förordade parametrar etc), så behöver den delas upp i organismgrupper och livsmiljöer och vedertagna klassificeringar bör användas istället för de föreslagna förenklingarna.	Delas upp standarden i organismgrupper och livsmiljöer och använd vedertagna klassificeringar.	
SLU				ge	Det breda området innebär att det ställs höga krav på den som genomför naturvärdesinventeringen. Det finns dock ingen	Se nästa punkt	

¹ **MB** = Member body / **NC** = National Committee (enter the ISO 3166 two-letter country code, e.g. CN for China; comments from the ISO/CS editing unit are identified by **)

² **Type of comment:** **ge** = general **te** = technical **ed** = editorial

Template for comments and secretariat observations

Date:	ftSS 199000	SIS-remiss 21574
-------	-------------	------------------

MB/NC ¹	Line number (e.g. 17)	Clause/ Subclause (e.g. 3.1)	Paragraph/ Figure/ Table/ (e.g. Table 1)	Type of comment ²	Comments	Proposed change	Observations of the secretariat
					gemensam utbildning eller fortlöpande kalibrering sinsemellan av NVI inventerare som bidrar till matcha upp de höga kraven (se nästa punkt).		
SLU				ge	<p>En standard skall inte bara underlätta upphandling. Det skall också möjliggöra kvalitetskontroll och validering. Detta behandlas ej i standarden. Kanske eftersom standarden bara behandlar konceptuella principer och inte reella inventeringsmetoder. Detta kan vara rimligt utifrån utrymmesskäl, och för att säkra viss flexibilitet, men då måste det finnas ett fullständigt system (liknande FSC:s och ISO 14001:s) för kvalitetssäkring och oberoende tredjepartsgranskning/ extern revision för varje led. De konceptuella principer som nuvarande utkast tar upp är en bra början, men de kommer att behöva konkretiseras till detaljerade instruktioner. Att de detaljerade instruktionerna är relevanta och kommer generera högkvalitativ information måste säkerställas systematiskt. Se förslag här nedan.</p> <p>Vi anser att det är avgörande för standardens trovärdighet att den dels innehåller krav på ett antal grundläggande saker:</p> <ul style="list-style-type: none"> -identifiering av relevanta miljöaspekter -identifiering av lämplig metodik -beskrivning av vald metodik -kvalitetssäkrad utbildning (inklusive kompetenskrav för utbildare) -kalibrering -intern kvalitetsuppföljning -dokumentation av utförda inventeringar (protokoll, databaser) -intern revision av samtliga obligatoriska moment -extern revision av samtliga delar som listats ovan <p>Att uppföljning (som i nuvarande utkast) kan/ska göras vid misstanke om bristande kvalitet räcker</p>	<p>Standardisering av arbetsätt, uppställande av kvalitets- och kompetenskrav i varje led, och en obligatorisk tredjepartsgranskning måste vara essentiella delar i en seriös kvalitetsstandard. Detta är väl etablerat inom såväl ISO-standarderna, som tex FSC- och PEFC-certifieringarnas delar som berör kompetens, utbildning, intern revision, dokumentation etc. Det borde vara förhållandevis enkelt att infoga lämpliga skrivningar i denna standard.</p>	

1 **MB** = Member body / **NC** = National Committee (enter the ISO 3166 two-letter country code, e.g. CN for China; comments from the ISO/CS editing unit are identified by **)

2 **Type of comment:** **ge** = general **te** = technical **ed** = editorial

Template for comments and secretariat observations

Date:	ftSS 199000	SIS-remiss 21574
-------	-------------	------------------

MB/ NC ¹	Line number (e.g. 17)	Clause/ Subclause (e.g. 3.1)	Paragraph/ Figure/ Table/ (e.g. Table 1)	Type of comment ²	Comments	Proposed change	Observations of the secretariat
					<p>inte. Vem ska avgöra? En beställare som kanske är en exploatör, som inte misst tycker om inventeraren "inte hittat något"? En beställare som vill ha grundligast möjliga undersökning, men kanske inte själv har kompetensen att granska produkten? (Kan gälla både exploatörer, markägare, myndigheter etc). Utifrån detta perspektiv är det viktigt att länsstyrelser eller kommuner som använder NVI i sina underlag besitter kompetens att kvalitetsgranska. Beställaren granskar ju utifrån sitt perspektiv och är oftast den enda som ger input och då ska det som regel tonas ned vilka naturvärden som finns, snarare än tvärtom.</p>		
SLU				ge	<p>Om vi förstått standarden rätt så har det skapats egna klassifikationssystem för naturtyper, skogstyper etc. De är visserligen harmoniserade mot andra system som art- och habitatdirektivets naturtyper, eller traditionella skogstyper, men det är nya indelningar. Detta är besvärande av flera skäl. Vi ser inget skäl att skapa nya system i en redan kaotisk värld av olika system. Vi tror också att olika inventeringar måste kunna hantera flera klassningssystem parallellt. Detta är vad vi gör inom miljöövervakningen idag.</p>	<p>Denna typ av standard för inventering bör likna/ återanvända miljöövervakningens klassificeringar och därmed göra det möjligt att samutnyttja data mellan olika inventeringar.</p>	
SLU				ge	<p>Stickprovsmetodik omfattas inte alls av standarden. I inledningen till standarden så särskiljer man miljöövervakning och NVI:s. Vi förstår att denna standard inte omfattar miljöövervakning, men stickprovsmetodik är också lämplig i många andra fall. Allt i standarden är fokuserat på totalinventeringar i områden/polygoner. I små områden kan detta vara ett möjligt grepp men så fort områdena är lite större borde en stickprovsmetodik användas. Upplägget på stickprovet och vad man ska mäta och sedan summera ska vara kvalitetssäkrat och det bör mätas (exv. träslagssammansättning, grundyta, mängd död ved, trädhöjd, trädålder, trädålder,</p>	<p>Stickprovsmetodik bör inkluderas. Upplägget på stickprovet och vad man ska mäta och sedan summera ska vara kvalitetssäkrat och det bör mätas (exv. träslagssammansättning, grundyta, mängd död ved, trädhöjd, trädålder, mm.), inte bara tyckas.</p>	

1 **MB** = Member body / **NC** = National Committee (enter the ISO 3166 two-letter country code, e.g. CN for China; comments from the ISO/CS editing unit are identified by **)

2 **Type of comment:** **ge** = general **te** = technical **ed** = editorial

Template for comments and secretariat observations

Date:	ftSS 199000	SIS-remiss 21574
-------	-------------	------------------

MB/ NC ¹	Line number (e.g. 17)	Clause/ Subclause (e.g. 3.1)	Paragraph/ Figure/ Table/ (e.g. Table 1)	Type of comment ²	Comments	Proposed change	Observations of the secretariat
					mm.) och inte bara tryckas.		
SLU				ge	Vi anser att det måste vara ett obligatoriskt krav, att man om man använder någon typ av stickprovsförfarande, eller har ambitioner att göra arealskattningar baserat på stickprov, också kan verifiera att designen håller rent statistiskt. Kan den generera data med tillräcklig tillförlitlighet?	Det bör vara höga krav på statistisk kompetens och beskrivning av statistiska metoder för att stickprovsmetodik ska godkännas inom ramen för standarden.	
SLU				ge	Det går inte att generalisera vad gäller inventeringssäsong och biogeografisk region. Den 15 maj är fjällen fortfarande snötäckta och generella vegetationsinventeringar är meningslösa (inventeringar av vissa arter kan dock vara relevanta tidigt). För fåglar kan det dock vara relevant med tidiga inventeringar, särskilt vid häckfågelinventeringar. Det är ofta också andra faktorer som påverkar inventeringstillfälle. Fågelskyddsområden som ofta finns i slutet av sommaren eller början på hösten gör i praktiken växtinventeringar på dessa lokaler omöjliga under dessa perioder, även om man från växternas perspektiv kunnat inventera tidigare eller senare. Renskötsel begränsar också tidsperioder i vissa områden.	Precisera inventeringssäsong utifrån artgrupp och biogeografisk region mm.	
SLU				ge	Minsta karteringsenheter stämmer ej överens med vad som används idag inom miljöövervakningen. För samstämmighet och lättare kunna förstå och värdera mellan olika inventeringar är det bra med samma minsta karteringsenhet såväl som tidigare nämnts även att samma klassindelningar används.	Standarden bör återanvända miljöövervakningens minsta karteringsenhet och klassindelningar och därmed göra det möjligt att samutnyttja data mellan olika inventeringar.	
SLU				ge	Naturvärdesbedömning enligt värdearter och biotopvärde används. Det finns dock ingen beskrivning eller metodik hur man kommer fram till dessa bedömningar. Metodiken hur det skall göras kommer att skilja sig åt mellan olika miljöer och generellt behövs mycket jobb innan principerna finns på plats. Upplösningen som krävs med fyra steg på båda axlarna finns inte idag. Olika naturtyper har olika organismer/	Precisera krav på kvalitetskontroll och kompetens samt arkivering av rådata.	

¹ **MB** = Member body / **NC** = National Committee (enter the ISO 3166 two-letter country code, e.g. CN for China; comments from the ISO/CS editing unit are identified by **)

² **Type of comment:** **ge** = general **te** = technical **ed** = editorial

Template for comments and secretariat observations

Date:	ftSS 199000	SIS-remiss 21574
-------	-------------	------------------

MB/ NC ¹	Line number (e.g. 17)	Clause/ Subclause (e.g. 3.1)	Paragraph/ Figure/ Table/ (e.g. Table 1)	Type of comment ²	Comments	Proposed change	Observations of the secretariat
					artgrupper som är av vikt. Nu anges inte vad man ska rikta sig mot i olika biotoper dvs vad man ska kunna som inventerare. Inte heller finns en kontroll över att NVI genomförts på ett bra sätt dvs kvalitetskontroll (granskning kring om de som inventerar och lägger upp studien har kompetens och en bra inventeringsmetodik, hur stor variation får det vara mellan olika inventerarens bedömning, sparas rådata så att det går att granska bedömningen i efterhand etc. – se även tidigare punkt)		
SLU				ge	Redan idag finns krav på att artfynd ska rapporteras in till Artportalen. En granskning av att detta verkligen genomförs behövs. Inget dokumentationskrav finns heller på artfynd. Svårbestämda arter bör beläggas och åtminstone presenteras med bild som sedan följer med rapporten till Artportalen.	Förtydliga dokumentationskrav (belägg eller foto)	
SLU					Data ska överföras till nationell datavärd. Inom datavärdskenen pågår arbete för att se över det som är minsta gemensamma nämnaren i arbetet med dataproductspecifikationer, DPS:er. NVI standarden grundar sig inte på mätningar eller vedertagna klassificeringar vilket gör det svårt att se hur denna inventering ska kunna koppla mot andra inventeringar och DPS:er.	Tydliggör koppling mot andra inventeringar och DPS:er.	

Svar från: Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Så här fyller du i kommentarsmallen

- MB** = Member body / **NC** = National Committee (enter the ISO 3166 two-letter country code, e.g. CN for China; comments from the ISO/CS editing unit are identified by **)
- Type of comment:** **ge** = general **te** = technical **ed** = editorial

Template for comments and secretariat observations

Date:	ftSS 199000	SIS-remiss 21574
-------	-------------	------------------

MB/ NC ¹	Line number (e.g. 17)	Clause/ Subclause (e.g. 3.1)	Paragraph/ Figure/ Table/ (e.g. Table 1)	Type of comment ²	Comments	Proposed change	Observations of the secretariat
------------------------	-----------------------------	------------------------------------	---	---------------------------------	----------	-----------------	------------------------------------

- **MB/NC¹** - Ange dina initialer eller en förkortning av ditt företags-/organisationsnamn.
- **Line number** - Skriv vilken/vilka rader din kommentar refererar till (om radnummer finns i marginalen i dokumentet).
- **Clause/Subclause** - Ange det avsnitt eller underavsnitt din kommentar berör. Nödvändig information för rätt hantering av dina kommentarer.
- **Paragraph/Figure/Table** - Precisera närmare vad din kommentar berör; ett stycke, mening, not, figur, tabell, bild etc.
- **Type of comment²** - Ange den förkortning som stämmer för din kommentar:
 - *ge* = en *generell* kommentar om allt eller delar av innehållet, exempelvis att det är för många sidor, för tungt språk etc.
 - *te* = en *teknisk* kommentar som ändrar tekniskt innehåll i dokumentet. Det kan vara att ändra ett värde, skriva "ska" istället för "bör", ändra i en formel eller lägga till ett krav.
 - *ed* = en *redaktionell* kommentar om exempelvis stavfel, grammatiska fel, ändring av ordföljd, användning av synonym etc. En redaktionell kommentar får inte ändra tekniskt innehåll i dokumentet.
- **Comments** - Förklara bakgrunden och motivet med din kommentar på engelska. Använd inte personliga pronomen, skriv exempelvis "The example does not seem to be correct" och inte "I do not think the example is correct".
- **Proposed change** - Ange alltid ett konstruktivt förslag tillsammans med din kommentar, exempelvis hur en ny formulering ska se ut, hur bilden ska se ut istället eller hur en ny mening ska se ut. Denna kolumn är mycket viktig eftersom en välskriven och komplett proposed change har störst chans att accepteras.
- **Observations of the secretariat** - Lämna tom.

OBS - justera ej kolumnerna/raderna

¹ **MB** = Member body / **NC** = National Committee (enter the ISO 3166 two-letter country code, e.g. CN for China; comments from the ISO/CS editing unit are identified by **)

² **Type of comment:** **ge** = general **te** = technical **ed** = editorial